

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000025

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 05-01-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Слюсар Наталія Анатоліївна

2. Nataliia A. Slyusar

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7712-4461

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 228

Назва наукової спеціальності: Педіатрія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Педіатрія

Дата захисту: 20-02-2026

Спеціальність за освітою: Педіатрія

Місце роботи здобувача: Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Код за ЄДРПОУ: 02010787

Місцезнаходження: бульвар Тараса Шевченка, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 11664

Повне найменування юридичної особи: Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Код за ЄДРПОУ: 02010787

Місцезнаходження: бульвар Тараса Шевченка, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Код за ЄДРПОУ: 02010787

Місцезнаходження: бульвар Тараса Шевченка, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 76.29.34.11, 76.29.34.07, 76.29.47

Тема дисертації:

1. Функціональні гастроінтестинальні розлади, що супроводжуються абдомінальним болем, у дітей в умовах воєнного стану

2. Functional gastrointestinal disorders accompanied by abdominal pain in children under martial law

Реферат:

1. Актуальність дослідження функціональних гастроінтестинальних розладів (ФГІР) зумовлена кількома взаємопов'язаними факторами. По-перше, значний рівень поширеності цих розладів серед дитячої популяції, який може досягати 40 %, робить їх суттєвою проблемою педіатрії та дитячої гастроентерології (Волосовець ОП, Кривопустов СП, 2022; Белоусова ОЮ, 2023). Важливим є те, що ФГІР, що супроводжуються абдомінальним болем, складають 10–14 % в структурі функціональних захворювань органів травлення, що обумовлює їх значний внесок у загальну патологію та призводить до зниження якості життя (ЯЖ) хворих та їх родин (Frändemark A, 2023; Martinez-Gonzalez AE, 2024; Vandenplas Y, 2025). По-друге, сучасне розуміння ФГІР як розладів осі «головний мозок – кишечник» набуває особливої ваги в контексті екстремального стресу, оскільки хронічний психосоціальний стрес, викликаний війною, виступає потужним тригером для їх

виникнення та прогресування (Hyams JS, 2016; Burgin D, 2022). Це підтверджується високою коморбідністю: близько 80 % дітей з ФГІР мають супутній тривожний розлад, поширеність якого в умовах війни різко зростає (Thompson P, 2023; Liu Z, 2025). По-третє, ключову роль у патогенезі розладів відіграють стійкі порушення сну, спричинені травматичним досвідом, та стрес-індукована нейроендокринна дисрегуляція, яка порушує баланс важливих нейромедіаторів триптофанового шляху (Семен МО, Личковська ОЛ, 2023; Рига О, 2024; Марушко ЮВ, 2025). Зокрема, йдеться про дисбаланс між серотоніном (5-НТ), що регулює кишкову моторику, больову чутливість і психоемоційний стан, та мелатоніном (MEL), який відповідає за циркадні ритми і володіє протективними для шлунково-кишкового тракту властивостями (Matis L, 2023; Ford AC, 2024; Kim YJ, 2025). Отже, комплексне вивчення цих механізмів в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальним для розробки нових патогенетично обґрунтованих підходів до діагностики та лікування даної патології у дітей. Метою даної роботи було підвищення ефективності діагностики та прогнозування перебігу функціональних гастроінтестинальних розладів, що супроводжуються абдомінальним болем, у дітей в умовах воєнного стану, шляхом виявлення патогенетичних зв'язків між психотравмуючими факторами воєнного часу, клінічними проявами, психоемоційною сферою, нейрогормональним профілем та якістю життя. У дослідженні взяли участь 176 дітей обох статей, які мали встановлений діагноз ФГІР, що супроводжуються абдомінальним болем (функціональна диспепсія (ФД), n=109 (61,9 % хворих) чи синдром подразненого кишечника (СПК), n=67 (38,1 % пацієнтів)) віком від 6 до 18 років (17 років, 11 місяців, 30 днів включно) та 30 здорових дітей такого ж віку (група контролю). Дослідження проводилось з 2023 р. по 2025 р. на базі педіатричного відділення Комунального некомерційного підприємства «Київська міська дитяча клінічна лікарня № 2», що є клінічною базою кафедри педіатрії № 2 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (завідувач кафедри: член-кореспондент НАМН України, д.мед.н., професор Волосовець О.П.) та ТОВ «Дитина» (м. Київ). Дослідження складалося з двох підготовчих та двох основних етапів. Його дизайн був схвалений Комісією з питань біоетичної експертизи та етики наукових досліджень при Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця. Підготовчі етапи дослідження включали аналіз наукових джерел щодо перебігу ФГІР у дітей та їх зв'язку з нейрогормональними показниками (5-НТ, MEL) і психологічними характеристиками, а також розробку його методологічної основи – мети, завдань, критеріїв відбору пацієнтів. На першому основному етапі у всіх учасників досліджували клінічний перебіг ФД та СПК, а також їх клінічних варіантів (постпрандіального дистрессиндрому (ПДС), епігастрального больового синдрому (ЕБС), СПК із діареєю (СПК-Д), СПК із закрепом (СПК-З)), оцінювали якість сну за шкалою BEARS, рівень тривожності за опитувальником SCARED-C та показники ЯЖ за анкетною PedsQL™ 4.0, з подальшим порівняльним аналізом між групами. На другому – з основної групи було рандомно відібрано 74 дитини для визначення рівнів 5-НТ у сироватці крові та MEL у слині. Отримані дані порівнювались з аналогічними показниками контрольної групи. Біохімічні дослідження виконувались в лабораторії Науково-дослідного інституту експериментальної та клінічної медицини (НДІ ЕКМ) Національного медичного університету імені О.О. Богомольця відповідно до договору про наукову співпрацю.

2. The relevance of research into functional gastrointestinal disorders (FGIDs) is determined by several interrelated factors. First, the significant prevalence of these disorders among the pediatric population, which can reach 40 %, makes them a significant problem in pediatrics and pediatric gastroenterology (Volosovets OP, Kryvopustov SP, 2022; Belousova OY, 2023). Importantly, FGIDs accompanied by abdominal pain represent 10–14 % of functional gastrointestinal disorders, which makes them a significant contributing factor to the overall pathology and leads to a decrease in the quality of life (QoL) of patients and their families (Frändemark A, 2023; MartinezGonzalez AE, 2024; Vandenplas Y, 2025). Secondly, the modern understanding of FGIDs as disorders of the «brain – gut axis» is particularly important in the context of extreme stress, as chronic psychosocial stress caused by war is a powerful trigger for their appearance and progression (Hyams JS, 2016; Burgin D, 2022). This is confirmed by high comorbidity: about 80 % of children with FGIDs have a comorbid anxiety disorder, the prevalence of which increases rapidly in wartime (Thompson P, 2023; Liu Z, 2025). Thirdly, persistent sleep disorders caused by traumatic experiences and stress-induced neuroendocrine dysregulation, which disturbs the balance of important neurotransmitters in the tryptophan pathway, play a key role in the pathogenesis of

disorders (Semen MO, Lychkovska OL, 2023; Riga O, 2024; Marushko YV, 2025). In particular, this refers to the imbalance between serotonin (5-HT), which regulates intestinal motility, pain sensitivity, and psychoemotional state, and melatonin (MEL), which is responsible for circadian rhythms and has protective properties for the gastrointestinal tract (Matis L, 2023; Ford AC, 2024; Kim YJ, 2025). Thus, a complex study of these mechanisms in conditions of martial law is extremely relevant for the development of new pathogenetically based approaches to the diagnosis and treatment of this pathology in children. The aim of this study was to improve the effectiveness of diagnosis and prognosis of functional gastrointestinal disorders accompanied by abdominal pain in children in conditions of martial law by identifying pathogenetic links between psychotraumatic factors of wartime, clinical manifestations, psychoemotional sphere, neurohormonal profile, and quality of life. The study involved 176 children of both genders who had been diagnosed with FGID accompanied by abdominal pain (functional dyspepsia (FD), n=109 (61.9 % of patients) or irritable bowel syndrome (IBS), n=67 (38.1 % of patients)) aged 6 to 18 years (17 years, 11 months, 30 days inclusive) and 30 healthy children of the same age (control group). The study was conducted from 2023 to 2025 at the pediatric department of the Kyiv City Children's Clinical Hospital No. 2, a municipal non-profit organization, which is the clinical base of the Department of Pediatrics of the Bogomolets National Medical University (head of the department: corresponding member of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine, Doctor of Medical Sciences, Professor Volosovets OP) and medical center «Dytina» (Kyiv). The study consisted of two preliminary and two main stages. Its design was approved by the Commission on Bioethical Expertise and Ethics of Scientific Research at the Bogomolets National Medical University. The preliminary stages of the research included an analysis of scientific literature on the course of FGIDs in children and its associations with neurohormonal indicators (5-HT, MEL) and psychological characteristics, as well as the development of its methodological basis – goals, tasks, and patient selection criteria. At the first main stage, all participants were examined for the clinical presentation of FD and IBS, as well as their clinical variants (postprandial distress syndrome (PDS), epigastric pain syndrome (EPS), IBS with diarrhea (IBS-D), IBS with constipation (IBS-C)), assessed sleep quality using the BEARS scale, anxiety levels using the SCARED-C questionnaire, and QoL indicators using the PedsQL™ 4.0 questionnaire, followed by a cross-group comparative analysis. In the second stage, 74 children were randomly selected from the main group to measure 5-HT levels in blood serum and MEL in saliva. The results were compared with similar indicators in the control group. Biochemical studies were performed in the laboratory of the Science and Research Institute of Experimental and Clinical Medicine of the Bogomolets National Medical University in agreement with a scientific cooperation contract.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Слюсар, Н., Волосовець, О., Кривопустов, С., та Салтанова, С. (2024). Вплив нейромедіаторів на перебіг функціональних шлунково-кишкових розладів, пов'язаних з емоційно-вольовими порушеннями, спричиненими стресом, у дітей. *ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ*, 19 (4), 219–229. <https://doi.org/10.22141/2224-0551.19.4.2024.1709>
- Слюсар Н.А., Салтанова С.Д. Клінічний перебіг функціональних гастроінтестинальних розладів, що супроводжуються абдомінальним болем, у дітей в умовах воєнного стану. *Вісник проблем біології і медицини* – 2024. – Випуск 3. – № 174. – с. 374–385. Doi:10.29254/2077-4214-2024-3-174-374-385
- Слюсар, Н., та Кривопустов, С. (2025). Роль серотоніну та мелатоніну у розвитку клінічних проявів функціональних шлунково-кишкових розладів, пов'язаних з болем у животі у дітей у воєнний час.

ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ , 20 (4), 247–253. <https://doi.org/10.22141/2224-0551.20.4.2025.1845>

- Слюсар, Н., Волосовець, О., Хаустова О. та Кривопустов, С. (2025). Оцінка тривожності у дітей з функціональними шлунково-кишковими розладами, що супроводжуються болем у животі під час воєнного стану. ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ , 20 (5), 384–391. <https://doi.org/10.22141/2224-0551.20.5.2025.1875>
- Слюсар Н.А. Оцінка якості життя у дітей з функціональними гастроінтестинальними розладами, що супроводжуються абдомінальним болем, в умовах воєнного стану. Вісник проблем біології і медицини – 2025. – Випуск 3. – № 178. – с. 470–482. DOI 10.29254/2077-4214-2025-3-178-470-482

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення якості життя та здоров'я населення, ефективності діагностики та лікування хворих

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0120U100804

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кривопустов Сергій Петрович
2. Serhii P. Kryvopustov

Кваліфікація: д.мед.н., професор, 14.01.10

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8561-0710

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Код за ЄДРПОУ: 02010787

Місцезнаходження: бульвар Тараса Шевченка, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Белоусова Ольга Юріївна
2. Olha Y. Bielousova

Кваліфікація: д. мед. н., професор, 14.01.10

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4983-1713

Додаткова інформація:**Повне найменування юридичної особи:** Харківський національний медичний університет**Код за ЄДРПОУ:** 01896866**Місцезнаходження:** Проспект Науки, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство охорони здоров'я України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Личковська Олена Львівна

2. Olena L. Lychkovska

Кваліфікація: д. мед. н., професор, 14.01.10**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-8789-6310**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Державне некомерційне підприємство "Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького"**Код за ЄДРПОУ:** 02010793**Місцезнаходження:** вул. Пекарська, Львів, 79010, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство охорони здоров'я України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Іовіца Тетяна Володимирівна

2. Tetiana V. Iovitsa

Кваліфікація: к.мед.н., доц., 14.01.10**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-7952-2650**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний медичний університет імені О. О. Богомольця**Код за ЄДРПОУ:** 02010787**Місцезнаходження:** бульвар Тараса Шевченка, Київ, 01601, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство охорони здоров'я України**Ідентифікатор ROR:**

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бовкун Оксана Анатоліївна
2. Oksana A. Bovkun

Кваліфікація: к.мед.н., доц., 14.01.10**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-7091-4025**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний медичний університет імені О. О. Богомольця**Код за ЄДРПОУ:** 02010787**Місцезнаходження:** бульвар Тараса Шевченка, Київ, 01601, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство охорони здоров'я України**Ідентифікатор ROR:****VIII. Заключні відомості****Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Марушко Юрій Володимирович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Марушко Юрій Володимирович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Паливода Роман

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна